Р е п у б л и к а С р б и ја
КОМИСИЈА ЗА ЗАШТИТУ
КОНКУРЕНЦИЈЕ
Број: 1/0-06-495/09-01
Датум: 5.11.2009. године
Београд

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
Министарство финансија
Министар Диана Драгутиновић
Кнеза Милоша 20
11000 Београд

ПРЕДМЕТ: Мишљење на прописе који имају утицај на конкуренцију на тржишту - члан 108. Закона о обавезном осигурању („Службени гласник РС” бр. 51/2009)

На основу члана 21. тачка 7) Закона о заштити конкуренције („Службени гласник РС” бр. 51/2009) а поводом члана 108. Закона о обавезном осигурању („Службени гласник РС” бр. 51/2009) Савет Комисије за заштиту конкуренције на 137. седници одржаној 5.11.2009. године издаје следеће мишљење.

Доношењем Закона о обавезном осигурању („Службени гласник РС” бр. 51/09) (у даљем тексту: Закон) који је ступио на снагу 12.10.2009. године престале су да важе одредбе о обавезном осигурању (чл. 73. до 108, чл. 111. и 112) и одредбе чл. 143. до 146. Закона о осигурању имовине и лица („Службени лист СРЈ”, бр. 30/96, 57/98, 53/99 и 55/99 и „Службени гласник РС”, број 55/04), осим одредаба члана 86. тог закона које престају да важе по истеку три године од дана ступања на снагу овог закона.

Према одредбама које су престале да важе, Удружење осигуравајућих друштава је ради заштите трећих оштећених лица могло да изради **тарифу премија са јединственим премијским стопама техничке премије за организације за осигурање,** а Народна банка Србије је давала претходну сагласност на наведену тарифу премије као и на њене измене и допуне. Према Уредби о премијским стопама у осигурању од аутоодговорности („Службени лист СРЈ” број 20/97 и „Службени гласник РС” број 36/2005) премија код осигурања власника, односно

корисника моторних и прикључних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима (осигурање од аутоодговорности) састојала се од функционалне премије и режијског додатка, а функционална премија од техничке премије и доприноса за превентиву, који се утврђује у висини до 2% техничке премије. Режијски додатак утврђивао се у висини до 30% техничке премије. При израчунавању премијских стопа техничке премије могла се укалкулисати добит од 3% од премије за сваку групу ризика. Провизија за обављање послова посредовања и заступања у пословима осигурања могла је износити до 50% режијског додатка.

Наведене одредбе прописа су предвиђале да свако осигуравајуће друштво утврди износ премије осигурања од аутоодговорности тако што ће на јединствену стопу техничке премије самостално укалкулисати допринос за превентиву и режијске трошкове, у границама датим Уредбом, што је у значајној мери омогућавало конкуренцију на тржишту пружања услуга осигурања власника, односно корисника моторних и прикључних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима у погледу износа премије осигурања.

Чланом 108. Закона о обавезном осигурању („Службени гласник РС” број 51/09) прописано је да су **друштва за осигурање која обављају послове осигурања од аутоодговорности дужна да примењују заједничке услове осигурања, премијски систем са јединственим основама премије осигурања за те послове и минималну тарифу**, који садрже и бонус - малус систем из члана 43. овог Закона. Према истој одредби, Народна банка Србије даје претходну сагласност на заједничке услове, премијски систем и тарифу из става 1. овог члана које доноси Удружење, као и на њихове измене и допуне.

Предвиђеном обавезом друштава за осигурање да примењују минималну тарифу коју доноси Удружење елиминисана је ценовна конкуренција између осигуравајућих друштава. Иако члан 108. Закона теоретски предвиђа могућност да износ премија осигурања буде и изнад минималних премија предвиђених минималном тарифом, досадашње понашање осигуравајућих друштва потврђује да ће осигуравајућа друштва задржати истоветну политику цена премија осигурања од аутоодговорности која подразумева исте цене премија осигурања код свих друштава. Примена исте продајне цене од стране свих конкурената на релевантном тржишту искључује конкуренцију, што наноси штету потрошачима/корисницима услуга осигурања с обзиром на то да им није омогућено да дођу до бољег квалитета и јефтинијих производа или услуга. На овај начин скоро 2 милиона осигураника је остало без могућности да врши избор услуге осигурања од аутоодговорности у погледу цене.

Са становишта Савета Комисије је неоправдано да се чланом 108. Закона омогући осигуравајућим друштвима елиминација ценовне конкуренције, јер се тиме само доприноси повећању профита осигуравајућих друштава а на штету потрошача. Сигуран начин обештећења трећих лица, односно испуњавање уговорних обавеза осигуравача и солидан однос премија и штета, који је можда био циљ наведене одредбе, постизао се са успехом и досадашњом регулацијом која је опште

прихваћена у упоредном законодавству. Одређивање минималне техничке премије једнаке за сва осигуравајућа друштва јесте један од начина који може да обезбеди сигуран начин исплате штета, посебно имајући у виду да надзорни орган прати примену минималне техничке премије. Самостално одређивање износа режијских трошкова које свако друштво зарачунава на техничку премију би довело до такмичења у погледу износа премије осигурања коју осигураник плаћа. На тај начин би осигуравајућа друштва била подстакнута да у циљу придобијања клијената рационализују трошкове, што би довело и до нижих цена премија осигурања.

Природно је да учесници на једном тржишту – конкуренти, теже ограничавању па и потпуном укидању конкуренције, јер онда само они имају користи од тога, али је у условима слободне тржишне привреде неоправданао озаконити истоветно понашање свих учесника на једном тржишту, ако то није неопходно. Циљ политике конкуренције је да допринесе економском напретку и добробити друштва а нарочито користи потрошача. Не може се занемарити и корист коју би од тога имали и сами конкуренти, иако је вероватно да тога тренутно нису свесни. Подстицајем да се осигуравајућа друштва такмиче у придобијању клијената промовише се технички напредак и иновације (нови производи), те динамичан процес уласка нових учесника на тржиште и изласка са тржишта неефикасних учесника на тржишту. Стога нема оправдања за укидање ценовне конкуренције између осигуравајућих друштава која се баве пословима осигурања од аутоодговорности а које је омогућено увођењем члана 108. Закона.

Услови конкуренције на тржишту пружања услуга осигурања моторних и возила познати су Комисији, која је у току 2008. и 2009. године окончала два поступка и покренула трећи поступак против Удружења осигуравача Србије и чланица Удружења које се баве пружањем услуге осигурања од аутоодговорности. У једном поступку Комисија је утврдила да су сва осигуравајућа друштва примењивала идентичну цену премије осигурања, коју је Удружење назвало минималним премијама док се у ствари радило о највишим износима премија чији је максимални износ утврђен Уредбом, чиме су битно ограничили и спречили конкуренцију на наведеном тржишту. У другом поступку је утврдила да је Удружење донело одлуку којом је препоручило осигуравајућим друштвима одређен начин обрачуна и наплате премије каско осигурања тако што им је одлуку доставило на прихватање а осигуравајућа друштва су прихватиле одлуку Удружења, чиме су битно ограничили и спречили конкуренцију на наведеном тржишту. Трећи поступак је покренут због основане сумње да су осигуравајућа друштва закључила забрањени споразум тако што су се договорила да престану са давањима крајњим корисницима (осигураницима) у виду поклона и одложеног плаћања на терет средстава осигурања. Описана понашања осигуравајућих друштава потврђују да на све могуће начине покушавају да избегну конкуренцију која доноси корист потрошачу, а одсуство исте користи искључиво конкурентима. Важећим Законом о обавезном осигурању је омогућено осигуравајућим друштвима да примењују идентичне цене премије осигурања, док остаје могућност да се такмиче у условима плаћања услуге осигурања од аутоодговорности. Наведени примери показују да

друштва покушавају да изједначе чак и услове плаћања, те је реално претпоставити да ће се то дешавати и у будуће али за санкционисање таквог понашања Комисија има и овлашћења и механизме према Закону о заштити конкуренције.

Такође треба напоменути да је у члану 118. Закона прописано да одредба члана 108. Закона престаје да важи деведесетог дана од дана приступања Републике Србије Европској унији, чиме законодавац даје до знања да је законско укидање конкуренције у овој области противно правилима у Европској унији. У свим другим областима Република Србија хармонизује прописе са прописима Европске уније, а са становишта конкуренције нема ниједног оправданог разлога зашто се то не чини и у области осигурања.

На основу изнетог, Савет Комисије за заштиту конкуренције препоручује да се измени одредба члана 108. Закона у делу у којем прописује да су осигуравајућа друштва обавезна да примењују минималну тарифу будући да има значајан утицај на конкуренцију на тржишту услуге осигурања од аутоодговорности. Савет Комисије скрећe пажњу да је обавеза Комисије у смислу члана 21. тачка 7) и 11) Закона да даје мишљење надлежним органима на предлоге прописа, као и на важеће прописе који имају утицај на конкуренцију и да предузима активности на развијању свести о потреби заштите конкуренције, те је на располагању за све будуће консултације при припреми предлога прописа из надлежности Министарства финансија.

ПРЕДСЕДНИЦА САВЕТА

Проф. др Дијана Марковић Бајаловић